

TIPOLOGIA DIALOGULUI

de

Mirela-Ioana BORCHIN și Gabriel BĂRDAȘAN

Varietatea de actualizare a structurilor dialogale face dificilă orice încercare de natură taxinomică. Nu numai numărul ridicat de tipuri de dialog îngreunează operația de clasificare, ci și fenomenul interferențelor tipologice (de exemplu, cearta este, în același timp, un dialog informal și un dialog conflictual; polemica, un dialog formal și conflictual etc.), evident în numeroase variante de actualizare a structurilor dialogale.

În abordarea tipurilor de dialog, am avut în vedere, pe de o parte, posibilele distincții de ordin tipologic și, pe de altă parte, ilustrarea acestora prin referirea la variante de dialog de un anumit tip, răspândite în practica socială și, de aceea, foarte cunoscute.

Un prim obiectiv a fost formularea cât mai clară a criteriilor care stau la baza distincțiilor tipologice, preliminară unei operații de clasificare. Pentru aceasta, am luat în considerare diverse aspecte ale situației de comunicare, ce reprezintă factori determinanți pentru construcția dialogală. Criteriile pentru care am optat țin de componentele ale actului de comunicare (canalul de comunicare, numărul participanților la dialog, cadrul comunicării), de factori psihosociale (relațiile dintre participanți), pragmalingvistice (variante de limbaj utilizată) și stilistici (stilul funcțional al limbii comune în care se încadrează o anumită specie de dialog).

În tabelul de mai jos propunem, cu scopul de a sintetiza, următoarele distincții tipologice, în conformitate cu criteriile stabilite de noi:

Criteriaul taxinomic	canalul de comunicare	numărul de participanți	coprezența participanților or în cadru	variante de limbaj	relațiile dintre participanți	stilul funcțional
Tipul de dialog	dialogul oral vs. dialogul scris	autodialog vs. dialog interpersonal vs. dialog de grup	dialogul direct (față în față) vs. dialogul mediat (la distanță)	dialogul formal (solemn) vs. dialogul informal (colocvial)	dialogul conflictual vs. dialogul nonconflictual	dialogul artistic vs. dialogul nonartistic

Cel de-al doilea obiectiv al demersului nostru este acela de a trece în revistă particularitățile tipurilor delimitate în urma aplicării criteriilor alese, analizând câteva dintre cele mai clar conturate variante de actualizare ale unui tip de dialog.

1. Dialogul oral și dialogul scris

Dialogul oral se desfășoară în două moduri: față în față și la distanță.

În dialogul oral față în față, care constituie forma primară și cea mai complexă a dialogului, comunicatorii utilizează semne aparținând unor coduri diferite, emise concomitent pe mai multe canale¹. Receptarea enunțului se face pe măsură ce acesta este enunțat. Transmisia se realizează numai prin canale naturale.

În dialogul oral la distanță intervin mediile tehnice. De la operația de stabilire a contactului comunicațional la întreruperea deliberată sau accidentală a acestuia, vorbitorii depind de canale artificiale prin care este asigurată transmiterea mesajelor: auditiv, în cazul convorbirii telefonice sau al dialogurilor radiofonice; vizual și auditiv, în comunicarea prin internet și webcam sau în televideoconferințe.

Dialogul scris se realizează doar prin canal vizual. Din această cauză, registrul semnic al dialogului scris este mult mai restrâns, practic, limitat la semne grafice. Expresia semnică este lineară, semnul lingvistic fiind privilegiat – dacă privim statistic fenomenul frecvenței semnelor în enunțul scris. În raport cu semnele sonore, considerate naturale și, de aceea, semne de rang primar, semnele grafice sunt considerate de rang secund. Din această cauză, opoziția dialog oral / dialog scris este dublată de opoziția *dialog de gradul I / dialog de gradul al II-lea*.²

¹ „Folosirea canalului oral de comunicare se reflectă în plan macrotextual (organizarea de ansamblu a dialogului) și în plan microtextual, local (selecția formelor de expresie). [...] coprezența spațio-temporală a interlocutorilor determină folosirea unui limbaj al momentului (deictice personale și spațio-temporale frecvente, limbaj afectiv, sensuri contextuale speciale, salturi logice, elipse etc.), permanenta orientare spre interlocutor (prin vocative, interjecții, formule de adresare, întrebări retorice, întrebări de confirmare etc.), adaptarea la interlocutor (reveniri, corecții, repetiții, ezitări, secvențe fătice – *ai înțeles, da?, O.K.?*), sincretismul (transmiterea informației pe mai multe canale)” (*Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005, p. 791).

² „Între studiile consacrate acțiunii în general și interacțiunii verbale în special, o atenție de favoare a dobândit în ultimele decenii problema *dialogului*. Am distins două direcții: 1. prima, care se ocupă de *dialogul natural* (dialog de gradul I), în forma sa de manifestare primară: oralitatea – și 2. – a doua, incluzând cercetările privind dialogul de gradul II (dialog secund, de tip mimetic) ce se manifestă mai ales în formă scrisă” (Liana Pop, *Contribuții la studiul dialogului*, în „Semiotică și poetică”, Cluj, Universitatea din Cluj-Napoca, 1984, nr. 1, p. 1).

În dialogul scris, momentul emiterii este disociat de cel al receptării. Distanța temporală între cele două faze depinde de modalitatea aleasă de a comunica în scris: este minimă în cazul conversației (chat-ului) pe MIRC/Messenger, medie în cazul dialogului prin poșta electronică (prin E-mail) și mare, în situația când poșta clasică mediază dialogul.

2. Autodialogul și dialogul interpersonal (sau de grup)

În funcție de numărul participanților la dialog, se pot diferenția următoarele tipuri de dialog, corespunzătoare unor tipuri fundamentale de comunicare:

– *autodialogul*, la care participă o singură persoană, care vorbește, în gând sau cu voce tare, cu ea însăși, punându-și întrebări la care singură răspunde, emițând puncte de vedere, pe care le susține cu argumente sau le infirmă cu contraargumente, dezvoltând relația emițător-receptor în sine și în propriul beneficiu. Autodialogul se confundă, de cele mai multe ori, cu vorbirea interioară:

„Nu, nu, nu! Asta nu mi se poate întâmpla! Dumnezeu nu-mi poate da mai mult decât pot duce”. „Și dacă sunt eu excepția excepțiilor, dacă tocmai eu trebuie să trăiesc iadul pe pământ?” „A, nu, nu-i așa. Îl am pe Patrick. Și o am pe... Nu-i mai spun Maya. Poate și numele ăsta e de vină. O, Doamne! Cum de nu m-am gândit?” „Și cum o să-i spun? Doamne, nu găsesc alt nume. Repede! Ceva ce să se potrivească cu Petrescu. Petra. Petra Petrescu, o nu. E prea bărbătesc. Dur ca piatra”. „O să-i spun Joy. Ea e bucuria mea, sufletelul mamei”. „Nu merge. Joy Petrescu, pff... Ca nuca-n perete”. „Ceva franțuzesc. Fleur? Fleur și Patrick?” „Nu. Fleur Petrescu. Floare și piatră. Nu, nu”. „Natalie? Natalie Petrescu? Natalie și Patrick?” „Perfect! Natalie. Ma petite”.

– *dialogul interpersonal*, forma de comunicare definitorie pentru uzul de limbaj, la care participă doi sau mai mulți comunicatori, care îndeplinesc, alternativ, rolurile de emițător și receptor. Oamenii se antrenează într-un dialog interpersonal cu finalități diverse: pentru a transmite și a recepta informație, pentru a-și face cunoscute opiniile și a le confrunța cu ale celorlalți, pentru a contribui la menținerea și îmbunătățirea unei relații de comunicare, pentru a verifica cunoștințele interlocutorului într-un anumit domeniu etc. Atunci când persoanele care dialoghează reprezintă un grup social (profesional, politic, etnic etc.), ele comunică de pe pozițiile unui emițător și receptor multiplu, fiind obligat să nu vorbească în nume propriu, să nu își exprime propriile opinii și atitudini, ci pe cele ale grupului căruia îi aparține (v. negocierea, talk-show-ul, conferința de presă etc.).

3. Dialogul direct și dialogul mediat

Atunci când vorbitorii aflați în interacțiune se găsesc în același loc, în același moment, dialogul se desfășoară direct, adică fără mediere tehnică.

Singura variantă de realizare a dialogului direct este dialogul oral față în față (conversația uzuală, negocierea, interviul profesional, ședința, dezbateră, talk-show-ul etc.).

Dialogul mediat este scris sau oral, purtat între interlocutori aflați la distanță, grație mijlocirii tehnice. Evoluția tehnologiilor comunicării a ajuns la performanțe inimaginabile, datorită cărora se poate realiza un dialog la distanță la orice oră, indiferent de locurile unde s-ar afla pe glob interlocutorii conectați la o rețea de telefonie, fixă ori celulară, sau la internet (conversația telefonică, interviul radiofonic, chat-ul, E-mail-ul etc.).

Dialogul indirect poate fi oral sau scris, între două sau mai multe persoane, online sau defazat. Mijloacele tehnice care fac posibilă comunicarea sunt ignorate de vorbitori atâta timp cât aparatele / computerele funcționează și nu există probleme de transmisie și receptare a mesajelor. Dar atunci când apare un deranjament tehnic major și comunicarea este blocată, vorbitorii conștientizează faptul că transmiterea mesajului nu depinde de ei, că, în foarte mare măsură, ei, în calitate de comunicatori „la distanță”, depind de tehnologie.

Dincolo de aspectele tehnice specifice, dialogul indirect are o serie de particularități care variază în funcție de raportarea temporală a enunțării la receptare. În linii mari, se diferențiază pe baza criteriului temporal:

- dialogul la distanță în timp real (în care receptarea se face în același timp cu emiterea);
- dialogul la distanță defazat (în care receptarea se face într-un moment ulterior emiterii, la un interval temporal mai scurt sau mai lung).

4. Dialogul formal și dialogul informal

Opoziția *formal* – *informal* se realizează în funcție de mai mulți factori, între care primează relația dintre interlocutori, statutul lor social, cadrul comunicațional și stilul enunțării. În linii mari, dialogul formal este o discuție, purtată pe teme serioase, de cele mai multe ori cu scopul de a găsi soluții la anumite probleme, în timp ce dialogul informal corespunde unei conversații, care fie că se poartă pe teme minore, fie implică numai o comunicare fatică, de stabilire și/sau de menținere a unui contact comunicațional. În orice caz, conversația se desfășoară liber, nu urmărește un scop anume, nu are o progresie tematică, ci permite trecerea de la un subiect la altul.

Dialogul formal este planificat, se desfășoară după un anumit scenariu, vorbitorii respectă o ordine a intervențiilor verbale, își cenzurează mimica și gesturile, stilul enunțării lor este, în majoritatea cazurilor, solemn. În contrast, dialogul informal este ocazional, spontan, aparent fără nicio finalitate informațională, liber de constrângeri, iar enunțarea este preponderent familiară.

Participanții la un dialog formal sunt distanți, rolurile lor se realizează în funcție de statutul social și de raporturile dintre ei. Partenerii de dialog informal sunt apropiați, iar condiția lor socială este irelevantă pentru felul în care se desfășoară schimbul de replici.

4.1. *Conversația* este tipul informal de comunicare dialogică orală, în care doi sau mai mulți participanți își asumă în mod liber rolul de emițător³. Ea se definește printr-o serie de trăsături care o diferențiază de discuție.

Conversația⁴ are caracter neinstituționalizat, actualizându-se în contexte extrem de variate și implică un grad de familiaritate mai mult sau mai puțin ridicat între interlocutori (părinte-copil, frate-soră, vânzător-client, șofer-călător, doi sau mai mulți vecini etc.).

Scopul conversației este difuz și în continuă negociere între interlocutori pe durata dialogului (socializarea, cunoașterea celuilalt, dobândirea de informații, oferirea de informații, autoexprimarea etc.), iar semnificația mesajelor vehiculate este construită de participanți de pe poziții interpersonale, nu în funcție de rolul socioprofesional al indivizilor implicați în actul de comunicare. Un efect al acestui raport dintre participanții la dialog îl constituie gradul mic de structurare tematică a conversației și desfășurarea ei fără un protocol de interacțiune prestabilit. În plan lingvistic, conversația folosește registre stilistice variate (stilul familiar, stilul neutru etc.) și este tolerantă la abaterile de la norma limbii literare, însă nu le încurajează în mod voit. Toate aceste aspecte conferă conversației un caracter informal.

În timp ce dialogul informal este nediferențiable, nu se pretează la subclasificări, dialogul formal suportă distincții tipologice, în funcție de finalitatea cu care se poartă, de structură, de diverse particularități ale situației de comunicare (v. discuția, negocierea, ancheta / examinarea, interviul, dezbateră, talk-show-ul, conferința de presă etc.).

³ S. C. Levinson, *Pragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1983, p. 284-285, apud Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Conversația. Structuri și strategii*, București, All, 1999, p. 39.

⁴ Vezi *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, *Enunțul*, p. 812.

4.2. *Discuția*⁵ este un tip de dialog formal, care se opune conversației. Ea reprezintă o interacțiune verbală între doi sau mai mulți participanți, desfășurată într-un context socioprofesional, având drept scop prestabilit rezolvarea unor probleme de tip instituțional (de exemplu, discuțiile dintre elev / student și profesor, polițist și șofer, șef și angajat, medic și pacient, regizor-actor, agent de vânzări-patron etc.).

În discuție, semnificațiile mesajelor emise sunt negociate de pe poziții de rol (socioprofesional, instituțional, funcțional etc.), trăsătură ce condiționează și delimitează clar rolurile discursive ale comunicatorilor.

Caracterul formal al discuției este întărit de gradul mare de structurare tematică, aceasta desfășurându-se conform unui anumit protocol de interacțiune, și de constrângerile lexicale și gramaticale generate de respectarea normei limbii literare.

4.3. *Întrevederea* este un tip de dialog formal care presupune întâlnirea oficială dintre două sau mai multe persoane publice (lideri politici, oameni de afaceri, miniștri, reprezentanți ai sindicatelor și ai patronatului etc.), cu scopul de a discuta probleme sau teme de interes general din domeniul politicului, economicului, socialului, religiosului, al culturii etc. Între participanți se stabilește o relație de comunicare orală și directă, dar cu caracter oficial, întrucât aceștia interacționează de pe poziția rolului avut în contextul politic național și internațional sau în domeniul socioprofesional în care activează. De asemenea, caracterul protocolar al întrevederii este conferit de planificarea riguroasă a temei și obiectivelor ce urmează a fi discutate, a datei și contextului în care se va produce întâlnirea dintre comunicatori, de anunțarea acestor informații în presă și chiar de difuzarea lor la radio sau televiziune.

Întrevederea cunoaște câteva subtipuri: *audiența* este un tip de întrevedere pe care o poate solicita o persoană privată unei persoane cu funcție de conducere (director, decan, rector, manager etc.), în vederea clarificării unei situații sau cu scopul expunerii unei probleme din dorința de a se găsi o soluție; *întrevederea la nivel înalt* este întâlnirea la care participă persoane politice naționale și internaționale importante (șefi de state sau de guverne, președinții diverselor foruri internaționale etc.). Dacă numărul participanților este mai mare, această întrevedere poartă numele de *summit*, iar dacă întâlnirea dintre oficialități se realizează fără accesul mass-mediei și fără a da publicității informații referitoare la ce s-a discutat, aceasta poartă numele de *întrevedere / reuniune secretă* sau „*cu ușile închise*”.

⁵ Vezi *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, *Enunțul*, p. 812.

4.4. *Negocierea* este dialogul formal care se susține cu scopul armonizării unor puncte de vedere divergente. Interlocutorii se situează inițial pe poziții antagonice, au interese opuse, dar vizează găsirea unei soluții care să fie acceptată de ambele părți. Apelul la negociere este motivat de necesitatea găsirii unei soluții care să convină interlocutorilor, care, din această cauză, nu se comportă ca adversari, ci ca parteneri de dialog.

În acest scop, negocierea presupune concesi reciproc repetate până la atingerea unei stări de echilibru, pe care fiecare parte o apreciază ca mulțumitoare în raport cu interesele sale. Specificul negocierii constă într-un mod aparte de parcurgere a secvențelor dialogale. Negocierea se derulează în etape, se fac pași înainte și înapoi, iar, pentru a se ieși din momentele de criză, negociatorii trebuie să fie nu numai cooperanți, ci și – strategic – concilianți, să aibă dispoziția de a accepta anumite compromisuri și de a se adapta la situațiile nou ivite.

Practica negocierilor a demonstrat apariția frecventă a convulsiilor comunicative, care determină apariția unui „punct critic”, în care dialogul scapă de sub control, iar de aici încolo continuarea discuțiilor este amenințată. Un bun comunicator este însă capabil să anticipe punctul critic, să îl evite sau, în eventualitatea atingerii lui, să îl depășească.

Niciuna din părțile implicate nu poate dicta soluția finală, la care se ajunge printr-un protocol specific, format din propuneri și contrapropuneri, din argumente și contraargumente. Comportamentul psiho- și sociolingvistic al negociatorilor, calitatea lor umană, abilitatea argumentativă, talentul formulărilor adaptate la dinamica situației de comunicare joacă un rol decisiv în realizarea consensului scontat de aceștia.

De remarcat este faptul că într-o negociere finalizată pozitiv nu câștigă o parte în dauna celeilalte, ci se ajunge la un rezultat convenabil ambelor părți:

„Negocierea are drept obiectiv principal realizarea unui acord de voință, a unui consens, și nu a unei victorii”⁶.

Cu alte cuvinte, scopul oricărei negocieri este acordul pe tema discutată. Numeroase conflicte politice au fost aplanate prin negocieri la nivel național și/sau internațional printr-un dialog de acest tip (negocierile sovieto-americeane pe tema războiului rece etc.). De asemenea, litigiile majore în diferite domenii de interes social au fost soluționate prin

⁶ D. Voiculescu, *Negocierea – formă de comunicare în relațiile interumane*, București, EȘ, 1991, p. 33.

negocieri abile (negocierile dintre guvern și sindicate etc.). Succesul în negociere presupune eliminarea conflictului inițial printr-un compromis asumat ca „necompromițator”, în condițiile asigurării unui climat favorabil folosirii eficiente a resurselor de cerere-ofertă și de argumentare, grație maleabilității argumentative a unor buni negociatori.

Este considerată eșuată o negociere în urma căreia fie nu se ajunge la un acord, fie se ajunge ca una din părți să cedeze mai mult decât era dispusă să o facă la începutul dialogului.

Fiind legată de situații conflictuale, negocierea de interes public se poartă, totuși, „cu ușile închise”. Accesul presei este permis în anumite momente, pentru comunicate ale reprezentanților celor două părți, sau în finalul negocierilor, pentru comunicarea rezultatului – care certifică dezamorsarea conflictului inițial sau/și al celor ocurente pe parcursul dialogului.

4.5. Ancheta este dialogul formal purtat cu finalitatea dobândirii unor informații sau a dezvăluirii unui adevăr ascuns. Interlocutorii au un statut clar, un singur rol discursiv, pe care nu îl schimbă pe parcursul dialogului. Pe de o parte, se află anchetatorul (cel care pune întrebările), iar, pe de altă parte, anchetatul (cel care dă răspunsurile). Există numeroase tipuri de anchetă (socială, profesională, politică, juridică, jurnalistică etc.).

În anchetele de natură penală, de pildă, anchetatorul, prin întrebări deschise sau închise, urmărește să-l facă pe cel anchetat să furnizeze informația pe care o caută, iar cel anchetat are interesul să ascundă informația respectivă și, de regulă, fie oferă informații false, fie neagă faptul că ar cunoaște adevărul.

În chestionarele aplicate în diverse domenii, anchetatorul recurge la întrebări standardizate pentru a ajunge la informații dintre cele mai diverse (v. ancheta sociologică, sondajul de opinie, interviul la distanță, ancheta dialectală, sociologică, psihologică, socio- și psiholingvistică etc.). Aceste chestionare nu urmăresc însă influențarea interlocutorului, ci radiografierea unei stări de fapte.

4.6. Examinarea

Și examinarea prin întrebări puse de profesor este un gen de anchetă, care are ca scop evaluarea cunoștințelor și competențelor elevului. În școala tradițională, rolul de examinator îi era atribuit exclusiv profesorului, iar cel de examinat îi revenea numai elevului. Astăzi, se încurajează atât autoevaluarea, în care examinatorul și examinatul sunt una și aceeași persoană, cât și evaluarea profesorilor de către studenți (în

perspectivă, și de către elevi), în care rolurile se inversează (studentii sunt examinatori, iar profesorii sunt examinați).

Pentru profesor, ancheta poate deveni un instrument de evaluare, care poate fi aplicat atât în probele orale, cât și în cele scrise. Pentru a fi eficientă, ancheta didactică trebuie pregătită riguros, pentru a prezenta principalele caracteristici ale unui instrument de evaluare (validitatea, obiectivitatea, fidelitatea, aplicabilitatea) și pentru a fi eficient structurată ca act dialogic, după modelul perechilor de adiacență *întrebare-răspuns*, în care cerințele să fie enunțate ca întrebări, iar felul în care le rezolvă elevii să constituie răspunsul. De altfel, în didactica modernă a fost introdus conceptul operațional de **item**, care reprezintă tocmai perechea de adiacență *întrebare-răspuns*, prin care se verifică însușirea anumitor conținuturi de către elevi. Ca părți componente ale unor probe de evaluare, itemii se clasifică, în funcție de gradul lor de obiectivitate, în patru categorii (obiectivi, subiectivi, semiobiectivi și complementari).

Itemii obiectivi, de pildă, permit verificarea elementelor de conținut, asigurând un grad de obiectivitate ridicat în măsurarea rezultatelor pregătirii școlare. La rândul lor, itemii obiectivi se împart în:

– **itemi obiectivi cu alegere duală**, care reprezintă o sarcină de lucru prin care se urmărește capacitatea celui examinat de a indica valoarea de adevăr a unei afirmații. De exemplu:

Cerință: Notați cu A răspunsul corect și cu F răspunsul fals.

Sarcină de lucru: M. Eminescu a publicat poemul *Epigonii* în revista:

- a) „Familia”;
- b) „Convorbiri literare”.

– **itemi cu alegere multiplă**, care presupun rezolvarea unei sarcini de lucru, a cărei soluție corectă va fi selectată de elev dintr-o listă de „soluții”:

Cerință: Încercuțiți soluția corectă.

Sarcină de lucru: Căldura specifică a unui corp depinde de:

- a) sursa de căldură;
- b) natura corpului;
- c) masa corpului;
- d) forma corpului;
- e) temperatura corpului.

– **itemi de asociere**, care implică rezolvarea unei sarcini de lucru care pretinde recunoașterea elementelor (cuvinte, definiții, simboluri etc.) aflate într-o relație dată:

Cerință: Completați spațiile goale din următoarele propoziții cu cuvinte potrivite, alese din următoarea listă de paronime.

Sarcină de lucru:

Lista de cuvinte: **arbitrar, arbitral; alineat, aliniat; ordinal, ordinar; tranșă, tranșă; a imputa, a amputa.**

Propozițiile incomplete:

- 1) În urma unui cumplit accident, i s-au picioarele.
- 2) Un nou paragraf începe cu un
- 3) Am plătit prima din împrumut.
- 4) Fluierul a pus capăt meciului.
- 5) *Al cincilea* este un numeral

Itemii semiobiectivi testează o gamă mai largă de cunoștințe și competențe. În cazul lor, elevul este pus în situația de a-și construi răspunsul, nu de a-l alege dintr-o listă de posibile răspunsuri propusă de examinator. De exemplu, trebuie să dea răspuns la întrebări ca: *De ce este considerat M. Eminescu un poet reprezentativ pentru cultura română?*, *De ce nu are adverbul caz?* etc.

Itemii semiobiectivi pot fi:

– **itemi cu răspuns scurt**, care presupun fie formularea unui răspuns scurt la o întrebare (Î: *Care este partea de vorbire care denumește acțiuni?* R: *Verbul denumește acțiuni.*), fie introducerea unor secvențe în enunțuri incomplete, astfel încât acestea să aibă sens și valoare de adevăr:

Cerință: Completați spațiile punctate din următoarele enunțuri, astfel încât acestea să fie adevărate.

Sarcină de lucru:

- 1) Trecerea unei substanțe din stare solidă în stare lichidă se numește
- 2) Masa unui corp nu se modifică în timpul
- 3) Apa și alcoolul dintr-un amestec se pot separa prin procedeul numit

– **itemi cu întrebări structurate**, care reprezintă sarcini de lucru compuse din mai multe întrebări, cu ajutorul cărora elevul este îndrumat în activitatea de structurare a unui răspuns mai amplu.

Cerință: Alcătuiți o prezentare a conținuturilor următorului text, răspunzând, în ordine, la următoarele întrebări.

Sarcină de lucru: Citiți cu atenție următorul text:

În SUA zăcămintele de sulf sunt situate la adâncimi de 100 – 500 m. Ele sunt exploatate prin procedeul Frasch. Acesta constă în injectarea în puțuri a vaporilor de apă, la 160°C, sub presiune ridicată. Cu ajutorul acestora, se realizează topirea sulfului, urmată de condensarea vaporilor și transformarea lor în apă lichidă la această temperatură.

Sulful lichid este apoi scos la suprafață prin injectarea de aer comprimat. Puritatea sa este excepțională.

Pornind de la acest text, răspundeți la următoarele întrebări:

- 1) La ce adâncimi sunt situate zăcămintele de sulf în SUA?
- 2) Prin ce procedeu este exploatat sulful?
- 3) În ce constă acest procedeu? etc.

– **itemi de completare**, care, așa cum rezultă din denumirea lor, presupun introducerea unor secvențe lingvistice, care au fost intenționat eliminate de profesor, cu scopul de a verifica dacă elevul, pe baza cunoștințelor dobândite, are capacitatea de a le adecva la context.

Cerință: Completați spațiile libere, astfel încât enunțul să fie corect.

Sarcină de lucru:

Modurile verbale personale indică față de În limba română, vorbim de moduri verbale personale sau Acestea sunt: indicativul, care exprimă,, care indică....., condițional-optativul, care redă acțiuni sau,, care indică și prezumtivul, care

Itemii subiectivi sunt de o factură aparte, în sensul că în structura acestora intră o întrebare deschisă, la care se așteaptă un răspuns deschis. Din sarcina didactică specifică unui item subiectiv, nu se observă decât o orientare tematică din partea examinatorului, subiectul examinat având și libertate de gândire, și libertate de expresie. De pildă, elevului i se cere să

răspundă oral sau în scris la întrebări ca: *Este încălzirea globală un pericol real?*, *Poate deveni Timișoara o capitală culturală a Europei?* etc.

În lecțiile din aria curriculară *limbă și comunicare*, itemii subiectivi reprezintă un instrument frecvent de evaluare. Tipurile de itemi subiectivi practicați sunt, în special:

– **eseul liber**, redactat în scris. În acest caz, în afară de impunerea temei, nu apare nicio constrângere structurală: nici titlul, nici conținuturile, nici succesiunea ideilor, nici dimensiunile etc. De exemplu, cerința didactică se poate formula în următorii termeni: *Redactați un eseu pe tema egalității sexelor. Găsiți un titlu potrivit pentru eseu dumneavoastră.*;

– **eseul structurat**, care, spre deosebire de eseu liber, se pretează la împletirea itemilor subiectivi cu itemii obiectivi în evaluare. În acest caz, sarcina de lucru implică formularea unor cerințe care dirijează inserarea conținuturilor eseului într-o ordine logică și impun anumite dimensiuni pentru acesta.

Cerință: Elaborati un eseu de maximum două pagini cu titlul *Simbolistica luminii în viziunea lui L. Blaga.*

Sarcină de lucru: Veți avea în vedere:

- semnificațiile simbolice ale luminii;
- ambivalența luminii;
- pledoaria pentru mister;
- contribuția luminii luciferice în potențarea misterului;
- identificarea luminii cu poezia;
- viziunea lui Blaga asupra lumii și a poeziei.

Itemii complementari pun problemele în termeni corelativi, ce țin de implicația logică: *dacă A, atunci B*. Itemii complementari pot fi:

– **itemi de tip cauză–efect**, care presupun formularea unor sarcini de lucru în termeni inferențiali, precum: *Dacă afară plouă, ce se petrece în interiorul norilor?*

– **itemi cu răspuns deschis**, în cazul cărora se așteaptă răspunsuri deschise la întrebări, dar acestea trebuie să fie corecte din punct de vedere științific: *Există figuri de stil într-un text științific?*

– **itemi cu răspuns închis**, în cazul cărora se așteaptă o unică soluție la problema enunțată: *Ce figură identificați în enunțul: **Lupta între palate continuă.***?

4.7. Interviuul⁷ implică o relație dialogală între minimum doi interlocutori, bazată pe alternanța întrebare-răspuns, și are ca scop obținerea, clarificarea și transmiterea unor informații utile pentru cel care ia interviul sau pentru cei pe care îi reprezintă cel ce pune întrebările. Interviuul se află în legătură directă cu ancheta din perspectiva scopului (obținerea informației) și a rolurilor discursive ale comunicatorilor (care sunt bine delimitate: interviuator și interviuat).

Deși interlocutorii au un statut clar la nivelul rolului lor discursiv, în cadrul interviului este dificilă determinarea „raportului de forțe” care se stabilește între interviuator și interviuat, întrucât acesta depinde de particularitățile tipului de interviu, de funcția și personalitatea celui interviuat: din punctul de vedere al structurii dialogale, interviuatorul este cel care domină sau conduce comunicarea, pe când, din punctul de vedere al conținutului informațional vehiculat în schimbul de replici, cel interviuat are rolul de a furniza materialul informațional (informația propriu-zisă)⁸.

Interviuul se deosebește de dezbateri și conversație prin disimetria rolurilor interacționale: cel care ia interviul are misiunea de a obține diverse informații de la interviuat prin intermediul *întrebărilor*, iar interviuatul are responsabilitatea de a le furniza – în măsura în care acest lucru este posibil – prin *răspunsurile sale*⁹.

Ca formă de interacțiune verbală, interviul este prezent atât în sfera comunicării mediatice (de exemplu, *interviul publicistic*), cât și în cea a comunicării profesionale (de exemplu, *interviul de angajare*).

4.7.1. Interviuul publicistic

În domeniul jurnalisticii, noțiunea de *interview* este percepută din două puncte de vedere¹⁰: *ca sursă de informare* (din această perspectivă interviul reprezintă o metodă de colectare a informației preluată din sociologie, ce urmează a fi valorificată în formă scrisă sau audio-vizuală, în articole, reportaje etc.) și *ca gen publicistic* (din această perspectivă interviul reprezintă forma concretă pe care o ia informația pentru a ajunge la publicul cititor, radioascultător sau telespectator). Văzut ca metodă, „interviul este o investigație care are ca scop strângerea unor informații

⁷ După Nicki Stanton, interviul reprezintă „o conversație planificată și controlată între două sau mai multe persoane, care au un anumit scop, cel puțin pentru unul dintre participanți, și în cursul căreia ambele părți vorbesc și ascultă pe rând” (Nicki Stanton, *Comunicarea*, București, „Societatea știință și tehnică” SA, 1995).

⁸ Catherine Kerbrat-Orecchioni, *Les interactions verbales. Approche interactionnelle et structure des conversations*, Tome 1, Paris, Armand Colin, 1998, p. 119.

⁹ *Ibidem*, p. 119-120.

¹⁰ Mariana Cernicova, *Interviul, un dialog specializat*, Timișoara, Ed. Augusta, 1997, p. 8.

sau opinii inedite direct de la o persoană reprezentativă care acceptă ca declarațiile sale să fie aduse la cunoștința publicului”¹¹.

Cea de-a doua modalitate de a percepe interviul publicistic interesează și domeniul comunicării, întrucât acesta reprezintă un dialog specializat, o formă de interacțiune verbală care implică prezența a cel puțin doi interlocutori.

Interviul publicistic este o întrevedere în cadrul căreia jurnalistul/reporterul adresează o serie de întrebări unei persoane (de obicei foarte cunoscute: om politic, scriitor, artist, funcționar, sportiv etc.) pentru a afla informații, opinii, explicații necesare cunoașterii sau înțelegerii unui fapt, a unui eveniment sau a unei situații¹². Structural, orice interviu este construit dintr-o succesiune de întrebări și răspunsuri, fundamentul acestuia fiind întrebările, întrucât răspunsurile interviueatului reprezintă un efect al tipului de întrebare și al felului în care aceasta a fost formulată. Interviul poate fi publicat în presa scrisă sau difuzat la radio și televiziune.

Tipologia interviurilor publicistice este foarte variată. Aceste interviuri se clasifică în funcție de diverse criterii, dintre care putem aminti câteva:

a) **scopul imediat și funcția interviului**¹³: *interviul de informație* (urmărește datele concrete, faptele, oferind informații, precizări, descrieri de la persoanele implicate în evenimente); *interviul de interpretare* (persoana interviueată este un specialist sau un comentator specializat care explică și interpretează în manieră obiectivă un fapt sau un eveniment, evitând să facă apel la părerile sale, pentru a fi imparțial), *interviul de opinie și comentariu* (prezintă reacția celui interviueat față de un anumit eveniment, reliefând opinia și poziția personală), *interviul emoțional* (urmărește să prezinte starea de spirit provocată de un eveniment celui interviueat: bucurie, nemulțumire, revoltă etc.), *interviul de atmosferă* (are rolul de a caracteriza un eveniment, un loc sau un grup social prin caracteristicile de limbaj ale celui interviueat, prin vestimentație, prin mimică sau prin comportament), *interviul de promovare* (urmărește să atragă atenția publicului asupra unui eveniment social, cultural, sportiv: inaugurarea unei instituții, premiera unui spectacol, vernisajul unei expoziții, o competiție sportivă internațională etc.), *interviul portret* (are ca scop conturarea personalității celui interviueat, surprinzând aspectele ce țin de domeniul care l-a consacrat, și nu numai: scriitor, artist, sportiv,

¹¹ Marc Capelle, *Ghidul jurnalistului*, Ed. Caro, 1994, p. 55, *apud* Mariana Cernicova, *op. cit.*, p. 9.

¹² Cf. L. Ionică, *Interviul de televiziune*, în *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, vol. II, M. Coman (coord.), Iași, Polirom, 1999, p. 193.

¹³ L. Ionică, *op. cit.*, p. 198-199.

politician etc.), *interviul stradal* sau *vox pop-ul*¹⁴ (presupune o succesiune de câteva scurte interviuri realizate pe stradă, cu trecători aleși la întâmplare și are ca scop ilustrarea atitudinii opiniei publice sau nivelul de cunoaștere a unei probleme; se utilizează în emisiunile de știri, în talk-show-uri, în documentarele de televiziune și în anchete, în unele emisiuni de divertisment).

b) **gradul de formalism impus de relațiile dintre interlocutori**¹⁵: *interviul neprotocolar* (în care intervievații sunt oameni obișnuiți), *interviul semiprotocolar* (cei intervievați sunt lideri politici, funcționari superiori, oameni de afaceri, directori de instituții etc.) și *interviul protocolar* (cei intervievați sunt conducători de state, guverne, organizații internaționale etc.).

c) **numărul de participanți**¹⁶: *interviul cu un reporter și un interviuat* (apare cel mai frecvent în presă); *interviul cu un reporter și mai mulți intervievați* (se folosește pentru faza de documentare în realizarea materialelor de presă, dar și pentru a pune în evidență curente de opinie); *interviul cu mai mulți reporteri și un singur interviuat* (este situația tipică a conferinței de presă); *interviul cu mai mulți reporteri și mai mulți intervievați* (se întâlnește în cazul dezbaterii sau al mesei rotunde).

4.7.2. Interviu de angajare

Comunicarea profesională pune față în față interlocutori cu statut diferit, dar bine determinat: de o parte, se află persoanele particulare care desfășoară sau vor desfășura diverse activități într-un anumit context profesional, iar, de cealaltă parte, sunt reprezentanții unei instituții, comunicatorii care interacționează din perspectiva rolului pe care îl au într-o anumită instituție. Dialogul dintre interlocutori are caracter formal, întrucât interlocutorii comunică de pe poziția rolului deținut în contextul socioprofesional care generează interacțiunea verbală.

Într-o societate modernă, obținerea unui loc de muncă/accesul la un post superior vacant este efectul felului în care reușim să ne autoprezentăm în fața celor care sunt responsabili de selectarea forței de muncă. Într-o primă etapă, între angajator și aspirantul la angajare are loc un dialog la distanță, pe calea scrisului, candidatul trebuind să-și promoveze imaginea și calitățile personale prin intermediul unui *curriculum vitae* (CV) și printr-o *scrisoare de intenție*, texte funcționale ce se elaborează respectând o serie de reguli menite să facă accesibilă parcurgerea informației și să reliefeze competențele și intențiile

¹⁴ *Ibidem*, p. 205-206.

¹⁵ *Ibidem*, p. 200.

¹⁶ Cf. Mariana Cernicova, *op. cit.*, p. 13-46, *passim*.

candidatului. În cea de-a doua etapă, a procesului de recrutare a noului personal, cele două părți se vor afla într-un dialog față în față. Întrucât cel ce organizează întâlnirea (angajatorul) este interesat să obțină informații suplimentare despre competențele și abilitățile candidatului, acesta va recurge la metoda chestionării. *Interviul de angajare* este tipul de dialog ce se va actualiza în acest context de comunicare.

Întrebările la care trebuie să răspundă candidatul urmăresc diverse aspecte: pregătirea sa profesională, personalitatea sa, modul în care se raportează la cei din jurul său, cunoștințele sale referitoare la postul pe care candidează sau la instituția care organizează interviul, așteptările candidatului etc. Fiecare întrebare adresată de reprezentantul instituției care face angajarea își are rostul său, indiferent că este o întrebare cu caracter general sau o întrebare axată pe problemele postului. Iată câteva *tipuri de întrebări*¹⁷ care pot apărea într-un interviu de angajare:

- întrebări introductive pentru demararea discuției: *Cum a fost drumul?, Vă place la noi în firmă/întreprindere?*
- întrebări de trecere spre discuția propriu-zisă: *Cum ați aflat de noi?, De ce candidați tocmai la noi?*
- întrebări legate de pregătirea profesională: *Cum a decurs pregătirea dumneavoastră profesională?, Care din calificările dumneavoastră corespunde postului pe care candidați?*
- întrebări legate de starea socială și de predispozițiile personale: *În ce mediu ați crescut?, Ce părere are familia dumneavoastră în legătură cu planificata schimbare a locului de muncă?, Când considerați că o persoană este dificilă?, Cum reacționați când o persoană ridică pretenții inacceptabile?*
- întrebări despre capacitatea de a lucra în echipă: *Ce calități și îndemânări vi se par utile în cazul lucrului în echipă?, Care sunt avantajele și dezavantajele lucrului în echipă?*
- întrebări referitoare la motivarea efortului: *Etapa dumneavoastră de pregătire a fost unidirecțională sau ați luat în considerare mai multe alternative?, Presupunând că brusc ați deveni șomer, ce vă va lipsi cel mai mult?*
- întrebări referitoare la puterea de concentrare și rezistența la efort: *Ce sarcini ați considerat a fi extrem de plictisitoare la fostul loc de muncă și cum le-ați gestionat?, V-ați enervat vreodată pe anumite obiceiuri ale colaboratorilor dumneavoastră?*
- întrebări care vizează flexibilitatea și capacitatea de adaptare: *În ce condiții ați fi dispus să stați peste program?, Aveți probleme când*

¹⁷ Evelina Graur, *Tehnici de comunicare*, Cluj-Napoca, Ed. Mediamira, 2001, p. 48-49.

trebuie să renunțați la obișnuințe mai vechi?, Preferați sarcinile care nu implică responsabilități prea mari?

– întrebări referitoare la capacitatea de a răzbate și de a fi convingător: *Vă amintiți vreo situație din experiența personală în care ați avut succes în ciuda neîncrederii celor din jurul dumneavoastră?, Care este strategia dumneavoastră de a-i convinge pe cei din jur că aveți dreptate?*

– întrebări referitoare la capacitățile de conducător ale candidatului: *Cum puteți dumneavoastră, singur, să stimulați echipa?*

– întrebări referitoare la contractul de muncă: *Ce salariu sperați să primiți de la noi?, Ce sperați prin schimbarea locului de muncă?*

Există mai multe tipuri de interviuri de angajare¹⁸, delimitarea lor se poate realiza apelând la diverse criterii, precum:

a) **caracterul structurat sau nestructurat al interviului:** *interviul structurat* se desfășoară după o grilă/după un chestionar cu întrebări prestabilite, se folosește ca formă de selecție preliminară când există un număr mare de candidați, obiectivul interviului fiind identificarea realizărilor candidaților, dar și depistarea eventualelor neconcordanțe dintre cerințe și rezultatele reale; *interviul nestructurat* este utilizat pentru a evidenția unele trăsături ale personalității candidatului, întrebările adresate au rolul de a-l provoca pe solicitant să vorbească despre sine, iar ordinea adresării întrebărilor generale și specifice nu este prestabilă.

b) **numărul persoanelor participante la interviu:** *interviul „panel”* este susținut în fața unei comisii lărgite, deci în fața unui grup de interviuatori, care prin întrebările formulate urmăresc aspecte diferite legate de competențele candidatului; *interviul de grup* presupune un grup de intervievați și un singur interviuator; aceste două variante se adaugă formei tipice de interviu în care avem un candidat și unul sau mai mulți interviuatori.

c) **testarea comportamentului candidatului:** *interviul de sondare a comportamentului candidatului* urmărește să verifice modul în care ar putea reacționa candidatul într-o anumită situație și utilizează întrebări tipice precum *Ce ați face dacă ați fi în situația x?, Ce ați făcut când a trebuit să...?* etc.; *interviul de testare a rezistenței la stres* are ca scop observarea modului în care reacționează candidatul într-o situație-limită și se folosește în cazul posturilor care implică sarcini numeroase și variate.

4.8. Dezbateră reprezintă tipul de dialog formal ce presupune o confruntare de opinii între mai mulți participanți pe o problemă de interes

¹⁸ Cf. *Ibidem*, p. 46-47.

general, înfruntare de idei desfășurată, de regulă, într-un context public sau difuzată prin intermediul radioului sau al televiziunii.

Dezbaterea are un caracter organizat, întrucât actanții comunicării au roluri discursive clar definite: *moderatorul* – ce are atribuția de a coordona și de a veghea la buna desfășurare a dezbaterii dobândește statut de „autoritate” liber acceptată în contextul comunicațional creat; un număr limitat de *participanți*, care pot fi specialiști ai domeniului la care se referă tema dezbătută, oameni de cultură, oameni politici, precum și reprezentanți ai grupurilor sociale sau profesionale interesate de problema abordată; *publicul* care asistă la dezbateri fie în mod direct prin prezența în sală, fie mediat prin difuzarea ei la radio sau televiziune.

Dezbaterea are caracter prestabilit, deoarece detaliile legate de organizarea ei, adică tema, durata și locul de desfășurare, numărul participanților, rolul de moderator sunt cunoscute din timp.

Caracterul argumentativ al dezbaterii este dat de înfruntarea de opinii dintre participanți. Acestora li se cere să-și susțină poziția sau să contrazică ideile celorlalți participanți cu ajutorul argumentelor pentru a modifica opiniile interlocutorilor. Participanții la dezbateri intenționează să găsească o soluție acceptabilă pentru problema abordată, fiind dispuși să-și reconsidere poziția inițială și să accepte o alta, dacă aceasta este bine fundamentată. Dorința comună de a găsi soluții de rezolvare a problemei face ca discuția în contradictoriu să se desfășoare într-o atmosferă amiabilă, plină de respect și folosind un limbaj decent.

Dezbaterea poate fi raportată la alte tipuri de dialog, precum discuția, interviul și talk-show-ul. Prin caracterul său argumentativ, dezbateri are trăsături comune cu discuția, prin caracterul mediatic se aseamănă cu interviul¹⁹ și prezintă similitudini relative cu talk-show-ul, prin ambele aspecte menționate.

4.9. Talk-show-ul este un dialog specializat (apropiat ca structură de dezbateri televizată), din punct de vedere comunicațional, și totodată un gen publicistic, din perspectiva contextului în care se actualizează și a finalităților sale, fiind specific radioului și televiziunii. Acesta se caracterizează prin coexistența funcției informative și a celei de divertisment²⁰, aspect pus în evidență prin însuși termenul cu care este

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ C. Ilie, *Semi-institutional discourse: The case of talk shows*, in „Journal of Pragmatics”, 33, p. 211, *apud* Ioana-Cristina Pârvu, *Aspecte ale metacomunicării în talk-show*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, online: <http://www.unibuc.ro/eBooks/filologie/>.

denumit, întrucât primul element *talk* trimite spre caracterul său de interacțiune verbală, iar *show* spre statutul său de spectacol mediatic²¹.

Talk-show-ul reprezintă o emisiune radio sau TV construită pe principiile dialogului și structurată – asemenea dezbaterilor TV – de dispozitive comunicaționale care iau forma unei duble „puneri în scenă”: *o punere în scenă verbală*, întrucât moderatorul are sarcina de a coordona schimbul verbal dintre participanți în spațiul televizat (locul în care se află moderatorul și invitații săi și, eventual, publicul invitat), și *o punere în scenă vizuală*, care se referă la modalitățile tehnice de redare a imaginii pe ecran, necesare construirii unui spațiu televizual (spațiul perceput de telespectator pe ecran)²². Relația de comunicare pe care o actualizează talk-show-ul este bidirecțională: un dialog direct între cei aflați în emisiune și un dialog mediat, prin implicarea radioascultătorilor sau a telespectatorilor în analiza problemei (vezi cazul telefoanele în direct) și prin intenționalitatea oricărui produs mediatic (receptarea diverselor mesaje de către publicul larg).

Rolurile discursive ale participanților la această interacțiune verbală sunt clar delimitate: moderatorul, invitații și publicul (cel prezent în emisiune și cel din fața televizorului). Scopul talk-show-ului este acela de a lua în discuție diverse aspecte controversate ale unor probleme de actualitate din sfera politicului, socialului, culturii sau a lumii mondene și de a pune față în față (și, evident, de „a expune” în fața publicului), într-o confruntare directă, invitați cu opinii, idei, credințe, atitudini și chiar cu imagini diferite. Confruntarea dintre interlocutori are caracter conflictual, dialogul dintre aceștia construindu-se în jurul acțiunii de respingere a discursului celuilalt, pe dezacordul dintre invitați, fapt ce conduce la o marcare netă a poziției fiecărui participant²³. Intervențiile invitaților sunt construite pe obiective perlocuționare opuse și urmăresc, „pe de o parte, anihilarea interlocutorilor, pe de alta, câștigarea acordului și a aprobării publicului”²⁴. Altfel spus, ele au ca scop, în primul rând, combaterea și contrazicerea „adversarului din ringul dialogal” cu argumente mai mult sau mai puțin pertinente, care să demonstreze cu orice preț că acesta nu are dreptate și, în al doilea rând, să primească susținerea publicului prin aprobare și acord.

²¹ V. Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Cooperare și conflict în dezbaterile televizate*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *loc. cit.*

²² V. Guy Lochar, Henri Boyer, *Comunicarea mediatică*, Iași, Ed. Institutul European, 1998, p. 96-97.

²³ V. Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Cooperare și conflict în dezbaterile televizate*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *loc. cit.*

²⁴ *Ibidem.*

Rolul moderatorului în talk-show este esențial. El gestionează interacțiunea verbală: prezintă invitații, alocă un anumit timp intervențiilor, anunță dreptul la replică al participanților, întrerupe invitatul dacă se abate de la subiectul emisiunii, menține prin redirecționarea invitațiilor tema inițială, întrerupe dezbaterile pentru momentele de publicitate. Moderatorul are însă și rolul de participant la dialogul invitaților: este cel care adresează întrebări „comode” sau „incomode” invitaților, intensifică starea conflictuală dintre aceștia, alteori temperează conflictele, ironizează diverse aspecte dezbătute, joacă rolul moralistului, dar și destinde atmosfera prin replici amuzante²⁵.

Rolul discursiv al publicului depinde de ponderea acordată comunicării cu acesta pe parcursul emisiunii, aspect strâns legat de formatul emisiunii și de canalul mediatic de difuzare (radio sau televiziune). În talk-show-urile televizate comunicarea directă cu publicul din fața ecranului este limitată sau chiar absentă (totuși părerile telespectatorilor pot ajunge în emisiune prin intermediul internetului, însă în urma unei selecții făcute de moderator sau de realizatori), spre deosebire de talk-show-urile radiofonice unde intervențiile telefonice directe ale ascultătorilor sunt vitale. Accesul la cuvânt dat destinatarului acestui tip de emisiune „amplifică impresia de direct, de viu, de netrucare, de interes”²⁶.

Distincția dintre dezbaterile televizate și talk-show-uri

Deși dezbaterile televizate și talk-show-urile au o serie de trăsături comune (cuvânt pus în imagine, schimb-confruntare de opinii organizat de un moderator, mod de a trata teme care se referă la raportul dintre individ și societate²⁷, prezența unui public provocat sau nu să reacționeze la problema abordată), acestea reprezintă, atât din perspectivă comunicatională, cât și din perspectivă jurnalistică, două tipuri de dialog distincte, cu particularități de conținut, nu atât de structură și, implicit, două genuri publicistice aparte, pentru că ele corespund unei „mize mediatice proprii”²⁸.

Într-o formă schematizată, tabelul de mai jos umărește să sintetizeze aspectele semnificative prin care dezbaterile televizate se

²⁵ Cf. Ioana-Cristina Pârvu, *op. cit.*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *loc. cit.* (online).

²⁶ O. Șimonca, *Talk-show-ul radiofonic*, în *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, p. 249.

²⁷ Patrick Charaudeau, Rodolphe Ghiglione, *Talk-show-ul. Despre libertatea cuvântului ca mit*, Iași, Ed. Polirom, 2005, p. 107.

²⁸ *Ibidem*.

deosebesc de talk-show-urile televizate, conform analizei propuse de P. Charaudeau, R. Ghiglione²⁹:

Aspecte analizate	Dezbaterile TV	Talk-show-urile TV
1. Tematica	- tratează teme fundamentale ancorate în spațiul public care țin de domenii variate: politicul, religiosul, juridicul, științificul și „domeniul civil”;	- nu tratează o temă politică, religioasă, științifică etc., ci un <i>fapt social</i> sau un eveniment (delincvență, epidemii, criminalitate, calamități naturale etc.)
2. Finalitatea	- urmăresc <i>problematizarea</i> , în măsura în care tema abordată este prezentată din perspectiva problemelor pe care le implică, și <i>înțelegerea</i> , în măsura în care se adoptă o strategie de explicare sau ilustrare destinată să facă inteligibile problematizarea și tezele susținute; - mizează pe obținerea credibilității, reliefând <i>adevărul</i> , prin confruntarea unor tipuri diferite de cunoaștere a aceleiași teme;	- urmăresc, prin faptele sociale prezentate, conflictele și „spectacolul” conflictelor și implică o vagă problematizare; - mizează să scoată în evidență conflictul sau drama umană, în diferite ipostaze, în legătură cu o temă-pretext, prin confruntarea unor judecăți și opinii exprimate tranșant;
3. Participanții	- aduc în fața publicului participanți aleși fie pentru competența lor, intervenind în calitate de <i>experți</i> (oameni de știință, magistrați, oameni politici, reprezentanți ai unor grupuri socioprofesionale etc.), fie pentru încrederea pe care o prezintă în calitate de <i>martori</i> ;	- prezintă faptele sociale prin intermediul experienței sau al expertizei unui anonim (avocat, judecător, polițist etc.), fie prin intermediul experienței personale ce permite accesul în spațiul privat al unor indivizi;
4. Valoarea actului comunicativ	- corespund unor <i>puneri în scenă</i> a cuvântului, care sunt apte să servească unei perspective raționale de abordare a problemei.	- corespund unor <i>puneri în spectacol</i> , care sunt apte să servească unei perspective emoționale de abordare a conflictelor dintre indivizi și a dramelor intime ale acestora.

²⁹ *Ibidem*, p. 107-112, *passim*.

În peisajul mediatic actual, cele două genuri publicistice – dezbateră televizată și talk-show-ul televizat – tind să se suprapună și, adesea, li se atribuie denumirea unică de *talk-show*, fapt ce dă senzația unui gen hibrid, întrucât acesta amestecă trăsături ce le diferențiază, cel puțin în plan teoretic.

4.10. Masa rotundă este tipul de dialog formal ce presupune o discuție cu caracter riguros pe o temă prestabilită, la care sunt invitate să participe mai multe persoane (specialiști din diverse domenii ale științei, cercetători, oameni de cultură, oameni politici, întreprinzători, jurnaliști etc.) și are ca scop găsirea unor soluții de rezolvare a problemelor relevante sau identificarea unor noi perspective de analiză a temei discutate³⁰.

Caracterul formal al acestei interacțiuni verbale dialogice este conferit de următoarele particularități:

- *cadrul comunicațional de tip instituțional în care se desfășoară*: masa rotundă este organizată sub egida unei instituții (universități, facultăți, organizații, partide politice, federații sindicale, ministere, centre și agenții naționale, zonale sau locale etc.);

- *statutul comunicatorilor*: participanții la masa rotundă sunt reprezentanți ai unei instituții și comunică de pe poziția *rolului* socioprofesional pe care îl au (profesie, funcție, titlu, rang etc.), astfel că imaginea publică nu lasă să se manifeste componenta personală, individuală a actanților comunicării; eficiența acestui act de comunicare este condiționată de menținerea imaginii publice pe tot parcursul dialogului;

- *relația ce se stabilește între interlocutori* este de natură protocolară, dar favorizează comunicarea orizontală (de la egal la egal)³¹, întrucât participanții la masa rotundă au același statut, neexistând discordanțe la nivelul „raportului de forțe”, aspect ce favorizează atingerea obiectivelor întâlnirii; egalitatea și relativa distanță dintre interlocutori, caracterul său protocolar sunt atestate chiar și prin termenul care desemnează acest tip de dialog, deoarece masa rotundă elimină pozițiile privilegiate în cadrul comunicării de grup;

- *rolurile discursive* sunt similare, iar participanții respectă o anumită ordine a intervențiilor verbale, evitându-se întreruperea vorbitorului, monopolizarea rolului de locutor și refuzarea dreptului de a interveni în discuție, fapt ce mărește gradul de convenționalism al comunicării;

³⁰ L. Ionică, *op. cit.*, p. 194.

³¹ Cf. *Ibidem*.

- *stilul enunțării* este solemn, obiectiv, impersonal, această variantă a limbajului oral fiind în strânsă legătură cu natura protocolară, formală a dialogului, precum și cu temele de discuție care solicită anumite competențe profesionale și lingvistice pentru abordarea lor.

Deși mesele rotunde nu implică în mod necesar prezența unui auditoriu, acestea pot fi accesibile publicului prin difuzarea lor la radio sau la televiziune.

4.11. Conferința de presă este un tip de dialog formal specializat și reprezintă o întâlnire cu caracter oficial între reprezentantul unei instituții, numit *purtător de cuvânt*, (sau chiar între cel care conduce instituția respectivă – ministru, prim-ministru, președinte de partid, președinte de țară etc.), delegat să facă publice diverse informații, elementele de noutate și poziția față de un anumit eveniment sau să justifice/să argumenteze o anumită hotărâre, situație etc., și *jurnaliști*, care au dreptul de a pune întrebări referitoare la subiectul prestabilit al conferinței. Obiectivul general al acestei forme de comunicare îl constituie informarea publicului larg prin intermediul mass-mediei.

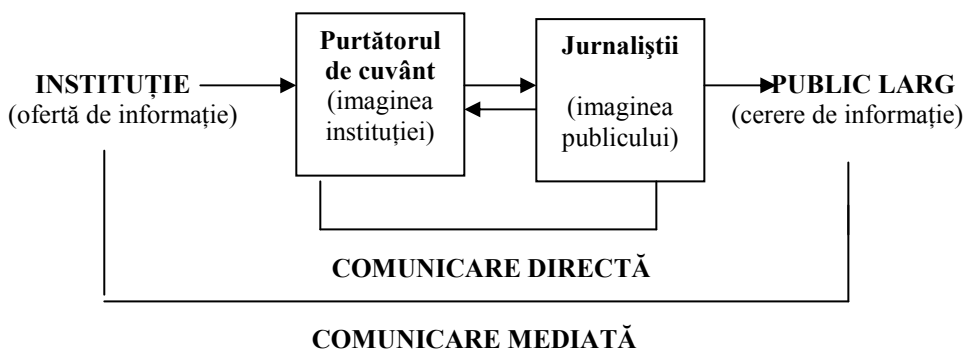
Componenta comunicațională a conferinței de presă este reliefată, pe de o parte, de dialogul direct ce se stabilește între instanțele discursive, cu roluri prestabilite, iar, pe de altă parte, de relația de comunicare unidirecțională și mediată dintre sursa de emisie a mesajelor (o instituție) și destinatarul acestora (publicul larg interesat să se informeze). Practic, situația dialogală actualizată prin conferința de presă nu este decât o modalitate de intermediere a comunicării dintre instituții sau dintre acestea și masele interesate de mesajele transmise.

Natura formală a acestui tip de dialog se justifică prin următoarele elemente:

- *caracterul planificat și organizat al conferinței de presă*: întâlnirile dintre reprezentanții diverselor instituții și jurnaliști, în această formă, nu se produc la întâmplare, ci sunt pregătite din timp atât în privința cadrului de desfășurare, a conținutului informațional ce urmează a fi făcut public, cât și în privința modalităților de informare a reprezentanților presei. Așadar, organizatorii conferințelor de presă redactează o *invitație*, care conține informații referitoare la data, ora și locul de desfășurare, și o prezentare concisă și clară a subiectului/temei. Se desemnează persoana/persoanele care vor face prezentarea, se schițează sau se nuanțează informațiile ce vor fi făcute publice, se prevăd posibilele întrebări ale jurnaliștilor și chiar concluzia întâlnirii. În același sens, organizatorii întocmesc un *dosar de presă* ce va fi oferit jurnaliștilor³².

³² Vezi <http://www.guidon.asso.fr/article>.

- *rolurile discursive prestabilite*: situația de comunicare descrisă aduce față în față interlocutori care relaționează de pe poziția pe care le-o conferă conferința de presă. Comunicatorii interacționează în funcție de *rolul* lor instituțional. *Purtătorul de cuvânt* (sau cei care conduc instituția organizatoare a conferinței de presă), așa cum reiese și din sintagma nominală utilizată pentru a fi denumit, este doar „vocea” desemnată să facă public mesajul unei instituții. Acestuia nu i se permite să emită păreri personale, să își manifeste imaginea personală/individuală, ci doar să redea sau să explice poziția forului pe care îl reprezintă; el este, în acest context, imaginea publică a instituției în numele căreia vorbește. *Jurnaliștii* invitați comunică, de asemenea, de pe poziția rolului socioprofesional pe care îl au, fiind cei care vor transmite, la rândul lor, publicului interesat informația primită sau extrasă grație competenței profesionale personale. Reprezentanții presei au sarcina de a pune o serie de întrebări cu scopul de a nuanța, de a completa sau de a clarifica diverse aspecte referitoare la subiectul conferinței. Ei sunt, în această situație de comunicare, „vocea” și imaginea publică a oamenilor care vor să se informeze. Relațiile de comunicare actualizate prin conferința de presă pot fi redată grafic prin schema următoare:

- *caracterul structurat și coordonat al actului comunicațional*: interacțiunea verbală generată de conferința de presă se deschide cu o *secvență monologală*, realizată de purtătorul de cuvânt prin expunerea informațiilor pe care instituția vrea să le aducă la cunoștința marelui public, și se continuă de o *secvență dialogală* concretizată prin alternanța *întrebărilor* adresate de jurnaliști cu *răspunsurile* purtătorului de cuvânt. Gestionarea procesului de comunicare este realizată de purtătorul de cuvânt (sau de coordonatorul conferinței, în cazul în care există), acesta având control asupra timpului alocat conferinței de presă, asupra numărului de întrebări la care răspunde, asupra ordinii întrebărilor și asupra timpului rezervat secvenței de întrebări și răspunsuri din cadrul actului de

comunicare³³. Uneori, această caracteristică determină un raport de forțe inegal între jurnaliști și purtătorul de cuvânt, care poate manipula interlocutorii, dacă întrebarea adresată este dificilă, incomodă sau atinge un punct sensibil, folosind diverse *strategii comunicaționale* menite să evite adevăratul răspuns: oferirea unor răspunsuri foarte scurte sau mai lungi, neclare, vagi, cuocolișuri, cu repetiții și reveniri în același loc, utilizarea unui limbaj de lemn (termeni prea specializați sau neînțeleși de mase, clișee etc.)³⁴.

Din perspectiva actului jurnalistic realizat, conferința de presă reprezintă „un caz particular de interviuare”³⁵, o modalitate de adunare a informației, printr-un interviu de tip special ce presupune mai mulți interviuatori și un singur interviuat (nu este însă exclus să existe și mai mulți interviuați). Informația obținută prin conferințele de presă are avantajul de a fi un punct de vedere oficial, însă își pierde caracterul de exclusivitate prin numărul mare de jurnaliști cărora le este transmisă³⁶. În cazul în care subiectul conferințelor de presă este de interes național, acestea pot fi transmise, în direct sau prin înregistrare, la radio sau televiziune.

5. Dialogul conflictual și dialogul nonconflictual

Dacă *dialogul nonconflictual* poate fi definit ca discuție/conversație între interlocutori aflați în bune relații de tip comunicațional, cooperanți, dispuși să respecte regulile realizării unei comunicări eficiente, *dialogul conflictual* (cearta, polemica, altercația) se poartă între persoane aflate în relații antagonice. Dialogul nonconflictual se organizează principal, respectând reglementările eticii conversaționale.

Numeroase cauze pot determina apariția conflictului comunicațional: lipsa respectului dintre partenerii de dialog; aversiunea față de modul celuilalt/celorlalți de a gândi sau față de simpatiile lor în lumea politică, mondenă, culturală; manifestarea unei atitudini incorecte (judecarea greșită, acuzarea, luarea în derâdere, ironizarea excesivă, injuriile etc.) față de unul dintre interlocutori într-un act de comunicare precedent, în general; încălcarea maximelor politetii și a unor maxime comunicaționale (ca maxima calității, a relevanței sau a manierei). Neînțelegerile dintre vorbitori pot fi anulate printr-un discurs conciliant sau pot escalada, ducând până la ruperea oricărei legături dintre vorbitori (v. cearta, altercația).

³³ Mariana Cernicova, *op. cit.*, p. 33.

³⁴ Tatiana Slama-Cazacu, *Stratageme comunicaționale și manipularea*, Iași, Polirom, 2000, p. 120.

³⁵ David Randall, *Jurnalistul universal*, Iași, Polirom, 1998, p. 80.

³⁶ Mariana Cernicova, *op. cit.*, p. 33.

5.1. Cearta este acea formă a dialogului în care cei ce vorbesc se situează pe poziții opuse într-o anumită privință și își susțin punctul de vedere într-un mod nepolitic, maximalizându-și orgoliul și desconsiderând șansele interlocutorului de a se face înțeleș. Nu există intenția de acord final într-o ceartă. Dimpotrivă, prin argumentele aduse, fiecare dintre parteneri își justifică dorința de menținere a diferenței de opinii, niciunul dintre ei neavând vreo intenție de conciliere, indiferent de consecințe.

- *Deci, ai făcut-o și pe asta! urlă Puiu de îndată ce îi întâlnește privirea, te-ai coborât într-atât ca să-ți atingi scopurile?! se răsti el, lovind, simetric, cu pumnii strânși, în ușa lucioasă a dulapului de pe hol. Crezi că mă șantajezi acum, pentru că m-ai prins cu una la bar? Ho-ho-ho! râse el în batjocură. Nu mă mai îmbrobodești tu ca data trecută.*

- *Tu ești realmente frustrat că te-ai căsătorit cu mine, chiar ai impresia că mi-ai făcut o favoare, constată Corina cu un ton la fel de neprietenos.*

- *Umbli după mine? continuă el, vizibil neinteresat de ce auzea. Era fixat exclusiv pe emisie. Umbli după mine? reluă cu năduf. Te demitzi să faci asta?!*

Se apropia de ea tot mai agresiv. Mușchii obrazului îi zvâcneau, iar nările, umflăte ritmic, păreau gata să-i pocnească. Corina se întreba neliniștită ce va urma. Se acumulase atâta tensiune între ei, încât se simțea amenințată. Trebuia să găsească neapărat o soluție, să-i curme pornirea de a o stâlci în lovituri – chiar dacă nu fizice, psihice, în orice caz. Își încrucișă brațele pe piept, ațâțătoare, arătându-i că nu este deloc intimidată de răbufnirile lui nervoase.

- *Ataci? Ataci, în loc să te aperi? îl provocă ea. Extraordinar ce tupeu am avut eu când am intrat într-un bar din București să beau apă! Tu știai că eu sunt la București, știai unde plec, doar mi-am luat rămas bun de la tine cu o seară înainte și ți-am dat toate detaliile. Dar eu, spuse ea înaintând spre el fără teamă, eu de unde era să știu că tu ești acolo? Îi prinse bărbia între degetul mare și arătător și îl privi tăios în ochi, de foarte aproape, dându-i de înțeleș că nu scapă așa ușor de explicații în acest moment crucial pentru relația lor conjugală.*

- *Deci, dacă aflu cine ți-a spus, îl omor... urlă Puiu, trântind ușa în urma lui.*

Corina a obținut ce și-a dorit. Făcându-l să plece, înlăturase, pentru moment, pericolul de a fi victima nemijlocită a nervilor lui. Dar se simțise, preț de câteva minute, ca o nevastă de tractorist, amenințată cu bătaia de un bărbat josnic, duhnind de băutură, de uleiuri și de motorină.

Nu mai putea continua așa. Deși nu recunoștea, nici măcar pentru sine, ajunsese să îi fie frică de el.

În aceeași zi, după câteva ore, Corina auzi învârtindu-se cheia în broască. Puiu intră fără să salute, trecând pe lângă ea de parcă ar fi fost invizibilă. Inspectă, cu ochii pe jumătate închiși, ca într-o criză de miopie, camera de zi, holul, bucătăria, de parcă ar fi vrut să le încarce într-un camion și să le mute undeva. Apoi chiar începu să își împacheteze, cu mult zgomot, în cutii mari, în saci de nailon, o parte din lucruri, așa cum îi veneau la îndemână. Nu spunea niciun cuvânt. Și Corina rămăsese fără glas. Nu îndrăznea să-l întrebe nimic. Reacția lui la întâmplările din ultima vreme i se părea excesivă. Puiu se purta ca un om nebun, din calea căruia trebuia să se dea la o parte. După violența verbală de dimineață, se aștepta la ironii dure, la amenințări, la insinuări și insulte. Nicidecum la o încheiere de conturi pripită și brutală.

De regulă, cearta se poartă în dialoguri orale, în care dobândesc o deosebită forță expresivă semnele paraverbale, gestuale, de proximitate etc. Intenția de suspendare a contactului comunicațional de pe poziții de „superioritate”, de autoritate, se manifestă dur: prin ieșirea intempestivă din încăpere, prin trântirea ușii sau prin întreruperea legăturii tehnice (trântirea telefonului, ieșirea de pe Messenger etc.), adică prin gesturi, zgomote, ieșiri din cadru etc., care substituie cuvintele.

Cearta este marcată de agresivitate, care se manifestă fie ca agresivitate verbală, actualizată în cele mai grave cazuri prin injurii, invective, epitețe depreciative, clișee verbale, termeni suburbani sau obsceni etc., fie ca agresivitate paraverbală (ritmul rapid al vorbirii, tonul ridicat, vocea puternică sau ascuțită etc.) și nonverbală (gesturi violente sau vulgare). Aceste forme de agresivitate lezează personalitatea, imaginea publică, stima de sine a interlocutorilor. Renunțarea la argumente și folosirea atacului sporesc tensiunea dialogului, scad capacitatea de autocontrol a comunicatorilor și pierderea respectului reciproc.

Încălcarea maximelor conversaționale și de politețe dovedește caracterul neprincipial al certurilor. Relațiile conflictuale evidențiate pe parcursul unei certe se acutizează spre finalul acesteia. Cei ce se ceartă riscă să aibă serioase probleme în relaționarea ulterioară.

Toate aceste aspecte negative conferă structurii dialogale un caracter informal.

„Cearta de tip verbal implică o interactivitate conversațională prin intermediul căreia se lansează presupuziții, sunt respinse presupuziții, se

contracarează respingerea presupuzițiilor, întărindu-se presupuzițiile lansate anterior [...], dar în același timp implică și agresivitate”³⁷.

Asemenea polemicii, mecanismul care organizează structura certe este *dezacordul*, la care se adaugă însă componenta *agresivă*. „Bătălia ideatică” este substituită printr-o „confruntare predominant lingvistică”, având ca efect, de cele mai multe ori, potențarea stării conflictuale, nu soluționarea ei.

5.2. Polemica (termeni sinonimi: *dispută*, *controversă*) este tipul de dialog conflictual, oral sau scris, care presupune o confruntare de opinii pe o temă de actualitate, între doi sau mai mulți participanți cu idei diferite, urmărind impunerea opiniei unuia dintre interlocutori printr-un proces de argumentare³⁸. Acest tip de interacțiune se bazează pe *dezacordul* dintre comunicatori în ceea ce privește ideile susținute și pe contrazicerea acestora prin argumente³⁹ pertinente, folosind „arme” precum: demonstrația, controversa, dilema, raționamentul, analiza sau sinteza etc. Dorința persoanelor implicate într-o dezbatere polemică este aceea de a-i demonstra adversarului că propria opinie este mai întemeiată decât cea susținută de acesta.

Caracterul conflictual, „violent” al polemicii se manifestă la nivelul conținutului ideatic, partenerii evitând orice formă de agresivitate. Evaluarea opiniilor disputate din prisma valorii lor de adevăr (adevărat-fals) evidențiază componenta *asertivă*, nu *agresivă* a polemicii⁴⁰. „Duelul exclusiv al ideilor”, prin apelul la argumente și contraargumente, nu lasă loc atacurilor și agresivității verbale, ci încurajează o conduită acțională și lingvistică civilizată.

6. Dialogul artistic și nonartistic

Opoziția artistic/nonartistic se bazează pe finalitățile predominant estetice sau predominant utilitare ale actelor dialogice.

Dialogurile artistice nu sunt spontane, naturale, ci create de un autor cu mijloacele de mimare a realității specifice unor domenii artistice în vederea producerii unor valori estetice (v. dialogul literar în textul dramatic, epic, liric; dialogul cinematografic; dialogul muzical etc.).

³⁷ Carmen Radu, *Rolul componentei asertive în discursul polemic actual*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *loc. cit.*

³⁸ Cf. C. Munteanu, *Pamfletul ca discurs literar*, București, Minerva, 1999, p. 116-117, *apud* Carmen Radu, *op. cit.*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *loc. cit.*

³⁹ Cf. Mariana Tuțescu, *L'Argumentation*, deuxième partie, chapitre V, (online) <http://www.unibuc.ro/eBooks/>.

⁴⁰ Carmen Radu, *op. cit.*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *loc. cit.*

Dialogurile nonartistice urmăresc altfel de obiective: educaționale (dialogul didactic), politice (dialogul politic), tranzacționale (dialogul tranzacțional), filosofice (dialogul socratic) etc.

Concluzionând asupra tipologiei dialogului, putem spune că diversitatea formelor pe care le poate lua dialogul, datorită varietății situațiilor de comunicare în care acesta se poate actualiza, se subordonează unui model unic, reperabil în definiția sa: *dialogul este o unitate comunicatională, structurată ca schimb(uri) de replici între două sau mai multe persoane, care îndeplinesc, succesiv și alternativ, rolurile de emițător și receptor*. Așadar, unitatea dialogului este dată de funcția instanțelor implicate în procesul de comunicare, iar varietatea acestuia se reflectă prin aspectele particulare generate de contextele comunicative în care se poartă dialogul.

BIBLIOGRAFIE

- Cernicova, Mariana, *Interviul, un dialog specializat*, Timișoara, Ed. Augusta, 1997.
- Charaudeau, Patrick, Ghiglione, Rodolphe, *Talk-show-ul. Despre libertatea cuvântului ca mit*, Iași, Polirom, 2005.
- Gramatica limbii române*, vol. II. *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005.
- Graur, Evelina, *Tehnici de comunicare*, Cluj-Napoca, Mediamira, 2001 (online).
- Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Conversația. Structuri și strategii*, București, All, 1999.
- Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Cooperare și conflict în dezbaterea televizată*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, online: <http://www.unibuc.ro/eBooks/filologie/>.
- Ionică, Lucian, *Interviul de televiziune*, în *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, vol. II, Mihai Coman (coord.), Iași, Polirom, 1999, p. 193-216.
- Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *Les interactions verbales. Approche interactionnelle et structure des conversations*, Tome 1, Paris, Armand Colin, 1998.
- Lochard, Guy, Boyer, Henri, *Comunicarea mediatică*, Iași, Institutul European, 1998.
- Pârvu, Ioana-Cristina, *Aspecte ale metacomunicării în talk-show*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, online: <http://www.unibuc.ro/eBooks/filologie/>.
- Pop, Liana, *Contribuții la studiul dialogului*, în „Semiotică și poetică”, Cluj, Universitatea din Cluj-Napoca, 1984, nr. 1.

- Radu, Carmen, *Rolul componentei asertive în discursul polemic actual*, în Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, online: <http://www.unibuc.ro/eBooks/filologie/>.
- Randall, David, *Jurnalul universal*, Iași, Polirom, 1998.
- Slama-Cazacu, Tatiana, *Stratageme comunicaționale și manipularea*, Iași, Polirom, 2000.
- Stanton, Nicki, *Comunicarea*, București, Societatea „Știință și tehnică” SA, 1995.
- Șimonca, Ovidiu, *Talk-show-ul radiofonic*, în *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, vol. II, Mihai Coman (coord.), Iași, Polirom, 1999, p. 240-250.
- Tuțescu, Mariana. *L'Argumentation*, (online) <http://www.unibuc.ro/eBooks/>.
- Voiculescu, D., *Negocierea – formă de comunicare în relațiile interumane*, București, EȘ, 1991.
<http://www.guidon.asso.fr/article>.

LA TYPOLOGIE DU DIALOGUE

(Résumé)

L'article présente une taxinomie des types de structures dialogiques qui s'actualisent dans la communication quotidienne et professionnelle. Notre démarche propose plusieurs distinctions de nature typologique concernant le dialogue et aussi l'illustration de ces distinctions par les types de dialogue présents dans la pratique sociale: la conversation, la discussion, l'entretien, la négociation, l'enquête, l'examen, l'interview journalistique, l'entretien d'embauche, le débat, le talk-show, la table ronde, la conférence de presse, la dispute et la polémique.